

„A TERMÉSZET KÖNYVÉNEK ÚJRANYITÁSA”

tanulmány sorozat a klímasemleges Magyarország
elérésének megalapozásáról

Marsai Viktor

**AZ AFRIKAI KLÍMAVÁLTOZÁS OKOZTA
KIHÍVÁSOK ÉS AZOK HATÁSA EURÓPÁRA**

Budapest, 2021

Szerkesztői előszó

Magyarország 2020 júniusában a világon hetedikként törvényben rögzítette, hogy 2050-re (újra) eléri a klímasemlegesség állapotát, vagyis a „Ne árts!” parancsát követve csak annyi üvegházhatású gázt bocsát ki a légkörbe, mint amennyit a természetes rendszerek el is tudnak nyelni. Kevesebb, mint harminc évünk van tehát arra, hogy a „damaszkuszi úton” visszaforduljunk és - táplálkozva többek között hagyományainkból, valamint az elődeink által leírt tanokból ember és természet viszonyára vonatkozóan - visszataláljunk egy olyan harmonikus állapotba, amely hosszú távon garantálja jól létünket. A mostanihoz képest a klímasemleges társadalmi és gazdasági működés ugyanis csak alapvető belső és külső változások árán érhető el, amelyben valamennyiünknek szerepe lesz. Sem kizárólag másoktól, sem önmagában a technológiától nem várhatjuk a megoldást. Ráadásul nem csak a gyorsuló éghajlatváltozás fenyegető folyamatának lassítására kell odafigyelnünk, bolygónkon számos más súlyos környezeti probléma is egyszerre jelentkezik; a biológiai sokféleség csökkenésétől kezdve a légszennyezettségen át a vízválságig. Ezért a klímasemleges átmenet folyamata egyben egy sokkal tágabban értelmezendő (vissza)útkeresést is kell, hogy jelentsen az ember és természet közötti harmónia állapotába. Nincs azonban sok időnk. A következő években eldől, hogy mindezen kihívásokra válaszul együttélésünk visszatál-e egy békés, mindkét fél számára gyümölcsöző útra, vagy a viszony végletesen megromlik.

Jelen tanulmányorozat a 2020 áprilisában, az 50. Föld Napján megalakult [Green Policy Center](#) szakmai műhely bemutatkozó projektjéhez kapcsolódik. Ennek során elsősorban a keresztény-konzervatív szellemi körben kívánjuk előmozdítani az érdemi párbeszédet fenntarthatósági-, klímapolitikai- és egyéb környezetvédelmi ügyekben. Célunk egy, az elméleti megalapozást szolgáló, a keresztény-konzervatív gondolkodás természettel kapcsolatos viszonyáról, gondolatairól, illetve az aktuális helyzetben is releváns álláspontjáról szóló tanulmányorozat közreadása és az abban foglaltak további vitára bocsátása 2020 szeptemberétől kezdődően.

A tanulmányorozat az adott kereteken belül átfogó képet kíván felvázolni a fenti alapvető kérdésekhez kapcsolódóan, többek között

- a konzervatív filozófia és a keresztény egyházak releváns tanításainak,
- a nemzetközi térben Magyarország szerepének és felelősségének,
- a biztonsági kihívásoknak és az arra adható válaszoknak,
- a hazafiasság és a természet védelme kapcsolatának, valamint
- a szélesebb értelemben vett fenntarthatóság kérdéskörének bemutatása révén.

Megjegyzés: A tanulmányok elkészítésére olyan szerzőket kértünk fel, akik saját területük kiváló ismerői és egyben markáns véleménnyel rendelkeznek. Bízunk benne, hogy a megfogalmazottak alkalmasak lesznek arra, hogy gyümölcsöző vitákat generáljanak a fenti fontos kérdésekben. Ugyanakkor a szövegek kizárólag azok szerzőinek véleményét tükrözik és nem tekinthetők a Green Policy Center álláspontjának.

A Green Policy Centerről röviden

A Green Policy Center zöldpolitikával foglalkozó szakmai műhely, melynek elsődleges célja, hogy előmozdítsa az érdemi párbeszédet a fenntarthatósági-, klímapolitikai- és egyéb környezetvédelmi ügyekben, annak érdekében, hogy Magyarország 2050-es klímasemlegességi célja megvalósulhasson.

A Green Policy Center munkája során hagyományos értékeken alapuló, innovatív ötletek, szakpolitikai javaslatok és kutatások készítését folytatja a műhely munkatársai, szakértői és a területükön elismert szakemberek bevonásával. Célunk az ökológiai válság és a klímasemleges, fenntartható társadalmi átállás kérdéseinek megvizsgálása és javaslatok kidolgozása. Konkrét megoldásokra és gyakorlati lépésekre van szükségünk ahhoz, hogy 2050-re Magyarország valóban klímasemlegessé és fenntarthatóvá válhasson és megőrizhessük hazánk természeti értékeit. Ennek mentén a Green Policy Center támogatja konkrét projektötletek azonosítását, kidolgozását, és megvalósítását az állami, a gazdasági és a civil szektor szereplői számára. Már most is látjuk, hogy a klímaváltozás hozzájárul a különféle már meglévő veszélyek megnövekedéséhez, amelyek hazánkat és Európát is fenyegetik, így fontos az ökológiai válság biztonsági kihívásaival is szembenéznünk. Ehhez a Green Policy Center kockázatelemzéseket, hatástanulmányokat és szakmai javaslatokat készít, hogy gyermekeinket a következő évtizedekben is biztonságban tudhassuk.

A Green Policy Centert olyan fenntarthatósággal és éghajlatváltozással foglalkozó szakemberek alapították, akik széleskörű közigazgatási és üzleti tapasztalattal rendelkeznek a hazai és nemzetközi fenntarthatósági és klímapolitikai kihívások feltérképezésében és kezelésében. Közös bennünk a tenni akarás egy modern zöld megoldásokon nyugvó, klímasemleges és fenntartható Magyarország létrehozása iránt. A szakmai műhely munkatársai többéves tapasztalattal rendelkeznek klímapolitikai és fenntarthatósági tanácsadásban és stratégiaalkotásban a köz- és magánszférában egyaránt. Részt vettek hazai és nemzetközi stratégiák, cselekvési tervek, jogszabályok és projektek megalkotásában, értékelésében. Széleskörű kapcsolatrendszerrel rendelkeznek mind a magyar, mind a nemzetközi fenntarthatósági körökben, így a felmerülő környezeti kihívásokra megalapozott és sokszínű megoldásokat tudnak adni.

Ajánlás

Marsai Viktor Az afrikai klímaváltozás okozta kihívások és azok hatása Európára című tanulmánya rendkívül összefogottan, lényegre törően, ugyanakkor kellő differenciáltsággal és plasztikusan mutatja be a klímaváltozásnak az afrikai kontinensre gyakorolt hatásait, továbbá azokat az afrikai klímaváltozáshoz kapcsolódó biztonságpolitikai kihívásokat (pl. migráció, dzsihádisták terrorizmus stb.), melyekre Európának saját biztonsága szempontjából már ma is, de a jövőben még inkább figyelnie és reflektálnia kellene. A szerző igen helyesen hívja fel a figyelmet arra, hogy az klímaváltozás objektív és szubjektív afrikai következményeinek vizsgálata mellett, kulcsfontosságú az ún. összekapcsolódási hatások vizsgálata is. Ennek egyik legfontosabb oka az – miként arra a szerző is rámutat –, hogy bár „a klímaváltozás önmagában ritkán okoz nagy kataklizmákat, összekapcsolódva egyéb – demográfiai, etnikai-politikai, gazdasági – trendekkel azokat felerősítheti, és táplálhatja a már meglévő feszültségeket”. Marsai – ugyancsak helyesen – az összekapcsolódási hatások részletes vizsgálatát az afrikai klímaváltozás európai és nemzetközi olvasatának szempontjából is kulcsfontosságúnak tartja, ezek nélkül ugyanis valószínűleg eredménytelenek maradnak azok az erőfeszítések, amelyek egyrészt mérsékelni igyekeznek a klímaváltozás és más anomáliák hatását az afrikai kontinensen, másrészt növelni kívánják az afrikai államok megtartó- és ellenállóképességét. Bár Marsai Viktor tanulmánya a szó szoros értelmében nem fogalmazza meg, de erősen érzékelteti, hogy az afrikai klímaváltozás és biztonságpolitikai következményei a jövőben olyan Afrika határain messze túlnyúló nemzetközi problémaként jelentkeznek majd, amellyel számos tekintetben Európának is saját problémájaként kell foglalkoznia. Ez pedig komoly szemléletváltást igényel az európai kormányoktól és társadalmaktól egyaránt. Meggyőződésem, hogy azok akik elolvassák Marsai Viktor tanulmányát, jó irányban indulnak el az említett, koránt sem könnyű szemléleti paradigmaváltás felé.

Dr. Tóth Péter

Intézetvezető
Stratégiai Védelmi Kutatóintézet
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Bevezető

Az elmúlt évtizedekben – kis túlzással – Afrika neve egybeforrta a klímaváltozás jelenségével. Az 1980-as, '90-es években a fejlett világban az éghajlat átalakulása, illetve annak hatásai még inkább csak az értelmiség, sőt a tudósok egy szűk rétegének témája voltak, és annak megismertetése a szélesebb társadalmi rétegekkel, döntéshozókkal épphogy csak megkezdődött. Ugyanakkor a fekete kontinensen már ekkor jóval intenzívebben jelentkeztek az ezzel kapcsolatos problémák. Ezek közül a legismertebbek talán a Szahara dél felé húzódása, illetve a kelet-afrikai térség egyre gyakoribb szárazságai voltak: az Afrika szarvát sújtó aszályok – összekapcsolódva az ott folyó fegyveres konfliktusokkal – bibliai méretű éhínségeket eredményeztek Etiópiában, Szomáliában, illetve a mai Eritreában, amelyek százezrek életét követelték: annál is inkább, mert gyakoriságukra a helyi politikai rendszerek nem voltak felkészülve. Az etióp elnök, Mengisztu Hailémariam például nem számolt azzal, hogy az 1983-84-es nagy aszályok után 1987-ben ismét óriási szárazság lesz, és a katasztrofális termés felkészületlenül érte a helyi vezetést.¹ A Száhel esetében pedig megfigyelhető volt, hogy az 1950-1970-es periódus szokatlanul csapadékos éveit követően különösen aszályos évek következtek, amelyek nagyban elősegítették a Szahara terjedését, illetve az éhínségek kialakulását. Mindezen az sem változtatott, hogy az 1990-es évekre a csapadékmennyiség szintje növekedett, márcsak azért sem, mert eloszlása a korábbinál egyenetlenebbé és kiszámíthatatlanabbá vált.²

Mindezek kapcsán talán nem véletlen, hogy Afrikában már az 1980-as években létrejöttek olyan intézmények, amelyek kifejezetten a klímaváltozás következményeit igyekeztek mérsékelni. Az 1986-ban Etiópia, Dzsibuti, Uganda, Kenya és Szomália részvételével megalakult Kormányközi Fejlesztési és Szárazsági Hatóság (Intergovernmental Authority on Drought and Development – IGADD)³ fő célkitűzése például az volt, hogy a politikai és gazdasági együttműködésen keresztül minél inkább csökkentse a klímaváltozás egyre súlyosabb regionális és lokális hatásait, amelyek több tízmillió ember megélhetését – és esetenként túlélését – veszélyeztetik.⁴ De hasonlóan fontos volt a fentebb említett Száhel övezet is, amely az elmúlt évtizedekben a klímaváltozás megfigyelésének, hatásvizsgálatának, illetve a különféle adaptációs technikáknak kipróbálásának globálisan is az egyik legfontosabb – és leginkább mediatizált – terepe lett.

Jelen tanulmány azt fogja bemutatni, miért is jelent akkora kihívást Afrika számára a klímaváltozás; milyen hatásokkal jár ez a kontinensen; és mit eredményezhet ez az azt körülvevő régiók – mindenek előtt Európa és benne hazánk – vonatkozásában. Mint látni fogjuk, utóbbi kérdéskör erősen összekapcsolódik a radikalizmus és az illegális migráció jelenségével, amelyek következményei az elmúlt években Európában is jelentkeztek.

¹ Lásd erről MNL XIX-J-1-j Etiópia 1988. 38. doboz 00843 Az etióp vezetés agrárpolitikájának megítélésében levő nézetkülönbségek az éhínség kapcsán (1988. január 31.)

² Lásd erről: Sahel Precipitation Index (20-10N, 20W-10E), 1901 – 2017. Forrás: <http://research.jisao.washington.edu/data/sahel/> (2021.01.08.); Batterbury, Simon: The Sahel region; assessing progress twenty-five years after the great drought. Forrás: <http://www.simonbatterbury.net/pubs/geogmag.html> (2021.01.08.); Sahel rainfall index (20-10N, 20W-10E), 1898 – 2004. Forrás: <http://research.jisao.washington.edu/data/sahel/022208/> (2021.01.08.)

³ A szervezet neve 1996-ban IGAD-ra változott (Intergovernmental Authority on Development) és mára nyolc tagot számlál.

⁴ IGAD – About us. Forrás: <https://igad.int/about-us> Forrás: 2021.01.08. Az IGAD külön klíma- és meteorológiai tudásközpontot is létrehozott IGAD Climate Change and Applications Centre néven. Forrás: <https://www.icpac.net/about-us/> (2021.01.08.)

A klímaváltozás és Afrika

Bár a klímaváltozás globális környezeti és biztonsági kihívás,⁵ nem minden országot és társadalmat sújt egyenlő mértékben. Azt, hogy a jelenség milyen hatással van egy közösségre, alapvetően három tényező határozza meg. Az első az *objektív*, nevezetesen, hogy azt milyen mértékben érintik a tőle független primer és szekunder változások: milyen mértékben növekszik az ottani átlaghőmérséklet, a tengerszint mértéke, a csapadék mennyisége és eloszlása, ezek hatására milyen új kórokozók, invazív fajok, paraziták jelennek meg a területen stb. A második csoportba tartoznak a *szubjektív* tényezők – vagyis, hogy az adott állam, csoport milyen mértékben képes ezekre reagálni, adaptálódni, ehhez milyen képességekkel, forrásokkal rendelkezik. Végül harmadikként meg kell említenünk az *összekapcsolódási hatást*, vagyis, hogy a klímaváltozás milyen, már attól nagyrészt függetlenül meglévő problémákat tud fokozni, mint például az erőforrás-konfliktusok vagy a szélsőséges csoportok térnyerése.

Az afrikai kontinenst jelentősen érinti a globális felmelegedés és az annak következményeként jelentkező időjárási anomáliák. Mint az mára köztudomású, Földünk felszíni hőmérséklete nem egyenletes mértékben melegszik fel: az elmúlt évtizedek során jól látszik, hogy az északi félteke, különösen a pólus környéke szenvedte el a legdrasztikusabb változást (az 1951-1980 közötti átlaghoz képest több mint 2,5 °C fokos emelkedést), míg a déli pólushoz közel a folyamat kevésbé drasztikus, sőt itt néhány térségben átlaghőmérséklet-csökkenés is mutatkozik. Afrika ezen a skálán nagyjából középen helyezkedik el: a földrész zömén 1-1,5 °C közötti felmelegedésnek lehetünk a tanúi. Ugyanakkor a kontinens talán egyik legtörékenyebb válságövezetében, a Száhelben ennek mértéke meghaladja a 1,5 °C-ot, csakúgy, mint Észak-Afrikában.⁶ Ennek következményei kapcsán egy, az Európai Unió területénél hat és félszer nagyobb földrész esetén nehéz általánosságokat megállapítani, a fő tünetek azonban jól megmutatkoznak: a kontinens egészén gyorsul az elsivatagosodás üteme, ami különösen a Szahara déli és keleti terjeszkedése kapcsán látszik, de jól megmutatkozik olyan kisebb, szárazabb szavannás térségekben, mint a Haúd Szomália és Etiópia területén. A csapadék mennyisége csökken – mint Kelet- vagy Dél-Afrikában –, vagy legalábbis egyenetlenné válik; az esős és száraz évszakok ciklusa felborul, egyes csapadékosabb időszakok elmaradnak. A hirtelen lezúduló, nagy mennyiségű csapadék gyorsan lefolyik az adott területekről, amelyek nem rendelkeznek víztározó, illetve –szabályozó kapacitásokkal, így a heves esőzéseket áradások követik. Nem ritka tehát az a látszólagos paradoxon, hogy a hosszú aszályokat óriási áradások követik, amint az 2019-ben Szomália,⁷ 2020 őszén pedig Szudán esetében is történt.⁸

Az átlaghőmérséklet-emelkedés Afrika esetében azért is jelenik meg más dimenzióban, mint például Európában, mert az előbbi területének 60 %-a esik a sivatagi, illetve száraz éghajlati zónába.⁹ Így itt minimális hőmérséklet-emelkedés, illetve csapadékcsökkenés is drasztikus

⁵ Erről részletesen lásd Remek Éva: *Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet - párbeszéd Vancouveről* Vlagyivosztoki.g Zrínyi Kiadó, Budapest, 2020, 61-62.o.

⁶ Global warming 101The past, present and future of climate change. Forrás: <https://www.economist.com/briefing/2019/09/21/the-past-present-and-future-of-climate-change> (2021.01.22.)

⁷ Somalia's deadly drought-flood cycle. Forrás: <https://reliefweb.int/report/somalia/somalias-deadly-drought-flood-cycle> (2021.01.22.)

⁸ Sudan declares state of emergency as record flooding kills 99 people. Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2020/sep/05/sudan-declares-state-of-emergency-record-flooding> (2021.01.22.)

⁹ Pilander, George (szerk.): *Encyclopedia of global warming and climate change: A-E. Desertification*. SAGE, London, 2008, 312.

változást hoz magával, az öntözés nélküli földművelésre elegendő csapadékmennyiséget ugyanis általában éves szinten 400 mm körül szokták meghatározni. Így míg egy olyan térségben, ahol például 700 mm-ről 600 mm-re esik ez az érték, nem kell drasztikus változásra számítani (pl. kultúrnövény-váltással ez kezelhető), Afrika egyes térségeiben a 400mm-ről 300 mm-re való csökkenés a mezőgazdasági termelés ellehetetlenedését jelentené – és jelenti. Nem véletlen tehát, hogy például 2015-ben a klímaváltozás által leginkább érintett tíz ország közül négy – Malawi, Ghána, Mozambik és Madagaszkár – Afrikában volt megtalálható.¹⁰

Ugyanakkor nagyon fontos hangsúlyoznunk, hogy a klímaváltozás *objektív* okai önmagukban nem feltétlenül okoznak katasztrófát: jól mutatja ezt, hogy az észak féltete leginkább érintett országai, például Oroszország vagy Norvégia kapcsán egyelőre nem látszik, hogy a változások teljes társadalmi és politikai alrendszereket destabilizálnának. Éppen ezért fontos szem előtt tartanunk a *szubjektív* tényezőket, nevezetesen, hogy miként képes egy adott állam, társadalom megbirkózni a kihívásokkal: nagyon egyszerűen lefordítva a kérdést, milyen mértékű adaptációs képességekkel rendelkezik, mennyi stratégiai tartalék van az egyes alrendszerekben, hogy azokat a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklésére fordítsa. A politikai és tudományos diskurzusban ezt hívjuk – kicsit félreérthető magyar fordításban – ellenálló-képességnek (angolul *resilience*).

Az alapvető kihívás Afrika számára, hogy az egyes alrendszerek ellenálló-képessége alacsony – és az elmúlt évtizedekben sokszor tovább gyengült. Itt legelőször is rá kell mutatnunk az államiság problémájára: bár az afrikai országok zömének stabilitása sokat erősödött az elmúlt évtizedekben, a kontinens továbbra is a törékeny, gyenge, sőt esetenként bukott államok tárháza.¹¹ Ebben nincs semmi meglepő: a földrész zömén az állami hagyományok nem léteztek vagy megszűntek a gyarmatosítás időszakára, és ezeknek a térségeknek szinte a semmiből építkezve kellett megszervezniük magukat a 20-21. század komplex nemzetközi rendszere számára. Így nem véletlen, hogy a Fragile States Index 2020-as kiadása szerint a tíz legrosszabb pontot kapott országból hét afrikai.¹² A kép természetesen nem fekete-fehér. Az államiság komoly fejlődésen ment keresztül a kontinensen, és az 1990-es évek mélypontja után számos korábbi hírhedt válságzóna – Sierra Leone, Angola, Namíbia – ment át lényegi változáson. Sőt: összességében a trend egyértelműen pozitív. Mégis, egyrészt vannak olyan országok a kontinensen, ahol „megállt az idő”, és ugyanazok a dinamikák (és válságok) működnek, mint húsz évvel ez előtt (Dél-Szudán, Szomália, Közép-afrikai Köztársaság). Másrészt, és ez a nagyobb probléma, még a legígéretesebbnek tűnő modellállamok esetében is az látszik, hogy az új(abb) kihívások könnyen destabilizálhatják az egész rendszert. Jó példa erre Mozambik, amely az elmúlt 20 év robbanásszerű fejlődése után az összeomlás szélére került a dzsihádisták szervezetek hirtelen megjelenése miatt, vagy Nigéria, amely képtelen kezelni a klímaváltozás által is gerjesztett etnikai, vallási és politikai konfliktusokat. Ehhez ugyanis az kellene, hogy az állami, társadalmi és gazdasági rendszerekben legyenek olyan minimális tartalékok, amelyek átcsoportosíthatók az anomáliák kezelésére (faültetési projektekre, kútúrásra, a hadsereg megerősítésére vagy újabb iskolák és utak építésére) – ilyenek azonban alig vagy egyáltalán nem léteznek. Érdemes itt visszatalni korábbi példákra, a kontinens-szerte egyre gyakoribb áradásokra, amelyek alapvetően

¹⁰ Sönke Kreft – David Eckstein – Inga Melchior: Global Climate Risk Index 2017. Who Suffers Most From Extreme Weather Events? Weather-related Loss Events in 2015 and 1996 to 2015. Forrás: <https://germanwatch.org/sites/germanwatch.org/files/publication/16411.pdf> (2021.01.22.)

¹¹ Fragile States Index 2020. Forrás: <https://fragilestatesindex.org/2020/05/08/fragile-states-index-2020-annual-report/> (2021.01.22.)

¹² Uo.

az időjárási anomáliákhoz kapcsolódnak. Ezek számos problémát okoznak a világ más pontjain is, gondoljunk csak Magyarország példájára. Hazánk ugyanakkor képes arra, hogy tudatos vízgazdálkodással, jól kiépített védelmi- és tározó infrastruktúrával kezelje ezt az egyre gyakrabban jelentkező kihívást. Így az ebből fakadó kockázatokat és károkat sikerül minimális szinten tartani – miközben, figyelve a változó trendeket, folyamatosan zajlik a képességek hozzáigazítása a folyton változó igényekhez. Hasonló átfogó stratégiára Afrika legtöbb országában nem állnak rendelkezésre képességek, ráadásul annak kialakítása hihetetlen méretű erőfeszítést – és befektetést – igényelne. Így a fekete kontinens számos pontján továbbra is marad a nagyfokú kiszolgáltatottság az aszályok és áradások egyre kiszámíthatatlanabb ciklusainak. Ugyanakkor azt is szem előtt kell tartanunk, hogy valószínűleg a különféle adaptációs technológiák sem képesek bármekkora hőmérséklet-emelkedés kezelésére.

Végül a fentiek kapcsán jutunk el a harmadik fontos elem bemutatásáig az objektív és szubjektív tényezők mellett: ez pedig az *összekapcsolódási hatások* vizsgálata. Ez a tényező arra mutat rá, hogy bár maga a klímaváltozás önmagában ritkán okoz nagy kataklizmákat, összekapcsolódva egyéb – demográfiai, etnikai-politikai, gazdasági – trendekkel azokat felerősítheti, és táplálhatja a már meglévő feszültségeket.

Ismét csak jól mutatja ezt néhány afrikai térség példája. Ahogy a Fage-Tordoff szerzőpáros neves kötetében rámutat, a Száhel övezet kapcsán sosem voltak ismeretlenek a szárazságok és az azokat kísérő válságok. Tíz-húszévente előfordult, hogy elmaradt két-három esős évszak, ami mindig éhínséghez és járványokhoz vezetett. „Úgy tűnik azonban, hogy a múltban ezek nem voltak ilyen kataklizmaszerűek. A magas csecsemőhalálozás és az alacsony várható élettartam miatt sokkal kisebb volt a népesség, ezért kevesebb betegről, idősről és fiatalról kellett a hatóságoknak gondoskodniuk. Következésképpen a közösségek kisebbek és mozgékonyabbak voltak, és mivel kevesebben osztozkodtak a földeken, könnyebb volt új területeket találniuk, ahol ideiglenesen vagy tartósan letelepedhettek, ha szülőföldjüket valamilyen katasztrófa érte.”¹³

A 20. század közepétől azonban ezek a dinamikák alapvető változáson mentek keresztül. Egyrészt beindult az afrikai kontinens népességrobbanása,¹⁴ amelynek következtében a földrész lakossága bő egy évszázad alatt nagyjából a tízszeresére, 1,3 milliárd főre nőtt, és az ENSZ előrejelzései szerint 2050-re meghaladja majd a 2,5 milliárd főt.¹⁵ Mindez pedig azt jelenteti, hogy a régi adaptációs módszerek – az elköltözés új földekre – nem működnek, mivel a tízszeresére duzzadt populáció ezt nem teszi lehetővé. Ugyanakkor ez azzal is jár, hogy a korábban „stratégiai tartalékként” megtartott legelők is elvesztették funkciójukat. Ezek voltak azok a régiók, ahol még a legnagyobb szárazságok esetén is maradt valamennyi élelem az állatoknak, így csak a legviszontagságosabb körülmények között hajtották oda a nyájakat, amikor már minden más lehetőség megszűnt. A népességrobbanással és a gyarmatosítással azonban ezek a „rezervátumok” megszűntek, jobban mondva benépesültek, vagy bevonták őket a rendszeres termelésbe. Mindez azt jelenti, hogy a közösségek rendelkezésére álló tartalékok, amelyekkel megküzdhetnének az aszályokkal, megszűntek. Ráadásul a népesebb lakosság, az intenzív technikák eleve súlyosbították a helyzetet. Ahogy Fage és Tordoff felhívja rá a figyelmet, „a 20. század, tehát a

¹³ Fage, J.D. – Tordoff, W.: *Afrika története*. Budapest, Osiris, 2004. 429.

¹⁴ Erről részletesen lásd Pásztor Szabolcs: Demográfiai trendek a szubszaharai régióban, In: Biedermann Zs, Kiss J (szerk.): *Szubszaharai Afrika gazdasága a 21. században*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017, 35-56.o.

¹⁵ UNDESA – World Population Prospects 2019. Forrás: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf (2021.01.22.)

nagy népességrobbanás és „fejlesztések” előtt maga a föld is jobban ellenállt a szárazságnak, mivel a legelőket nem legeltették túl, kevesebb fát vágtak ki tűzifának, építőanyagnak. (...) Az erdők és a fás szavannák ezért sokkal inkább képesek voltak a regenerálódásra.”¹⁶

Mindez különösen igaz a Száhelre, de lényegében mindenütt megfigyelhető a kontinensen, ahol az átmenettel találkozunk a sivatagos, illetve a szavannás területek között, legyen szó a kenyai-szomáli határvidékről vagy Északkelet-Nigériáról. Mindehhez a túlnépesedési, illetve túllegeltetési dinamikához járul hozzá a klímaváltozás hatása, amely – például a Szahara terjeszkedésével¹⁷ – folyamatosan emészti fel a korábbi legelőket és tolja dél felé a nomád lakosságot, általában a letelepedett földműves közösségek felé. A nomád-földműves szembenállás nem újkeletű a történelemben – gondoljunk csak a bibliai Káin és Ábel történetére –, ezek dinamikája azonban komoly változásokon ment keresztül az elmúlt évszázadban. Egyrészt, mint láttuk, a demográfiai robbanás következtében ez mára jóval kiterjedtebb és szisztematikus erőforrás-küzdellemmé vált. Másrészt a technológiai fejlődésnek köszönhetően jóval brutálisabbá vált: a korábbi, kezdetleges eszközöket (lándzsa, bot, íj) felváltották a gépkarabélyok és géppuskák, ami drámai változással járt. A szerzőnek a Kenyai Nemzeti Levéltárban folytatott kutatása alapján a 20. század eleji hasonló összecsapás esetén az áldozatszám meglehetősen alacsony szinten maradt, és azok zöme is harcos volt: már csak azért is, mert a nőknek és gyerekeknek volt idejük biztonságos helyre húzódnni, amikor látszott, hogy az adott csoportnak rosszul áll a szénája.¹⁸ Napjainkban azonban, amikor a küzdelmeket az AK-47-es gépkarabélycsaláddal vívják meg, és a támadók terepjárókon érkeznek, erre nagyon kevés esély mutatkozik, és az erőforrás-küzdelem jóval nagyobb áldozatokkal jár: nem ritka, hogy százak vesztik életüket egy-egy rajtaütésben, és ezrek kénytelenek elmenekülni lakóhelyükről.¹⁹

Ráadásul az összekapcsolódási hatás itt nem ér véget. Afrika meglehetősen heterogén etnikai viszonyai között a hasonló küzdelem a legtöbb esetben az egyes népcsoportok közti harccá is válik, és az életmód melletti különbség (nomád-földműves szembenállás) mellett megjelenik az etnikai is. Ez jól megmutatkozik Nigéria úgynevezett Középső Öv Államaiban, ahol az északról lefelé nyomuló fuláni pásztorok és a letelepedett, zömében berom, bacsama, tarok és tiv földművesek közt alakult ki véres küzdelem, ami mára több halálos áldozatot követel évente, mint a Boko Haram támadásai.²⁰

Végül, erre a jelenségre csatlakozik rá a vallási különbözőség, amely általában mint ideológia mozgatja a fegyveres harcot. Megfigyelhető, hogy a fentebbihez hasonló összecsapások esetén előfordul, hogy a muszlim nomádok szívesebben támadják a keresztény földműveseket, mint a muszlimokat.²¹ Sajnos az, hogy ezekben az esetekben szisztematikus keresztényüldözés folyik, gyakran kimarad a beszámolókból.

¹⁶ Fage-Tordoff 2004, 429.

¹⁷ The Sahara Desert is Expanding, According to New UMD Study. Forrás: <https://umdrighnow.umd.edu/news/sahara-desert-expanding-according-new-umd-study> (2021.01.25.)

¹⁸ Marsai Viktor: Egy marharablás és következményei Kelet-Afrikában. Afrika Tanulmányok, 8. évf. 3. szám (2014), 47-53.

¹⁹ Cattle rustling: from cultural practice to deadly organised crime. Forrás: <https://reliefweb.int/report/south-sudan/cattle-rustling-cultural-practice-deadly-organised-crime> (2021.01.25.); South Sudan cattle raid ‚claims dozens of lives’. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-africa-27092355> (2021.01.25.); Thousands killed in cattle raids since 2011. Forrás: <https://www.aljazeera.com/news/2017/2/5/thousands-killed-in-cattle-raids-since-2011> (2021.01.25.)

²⁰ Stopping Nigeria’s Spiralling Farmer-Herder Violence. *International Crisis Group Reports*. Forrás: <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/nigeria/262-stopping-nigerias-spiralling-farmer-herder-violence> (2021.01.25.)

²¹ Lásd erről: A Christian Genocide on the World’s Most Christian Continent: Searching for Truth Amid the Bloodshed. Forrás: <https://www.christianpost.com/news/christian-genocide-nigeria-searching-for-truth-amid-the-bloodshed.html> (2021.01.25.)

A legrosszabb forgatókönyv, ami megvalósulhat ezen esetekben, az az, amikor az alapvetően az erőforrásokért folyó küzdelemre dzsihadista csoportok épülnek rá és sajátítják ki a válságot, ahogy történt ez például 2012-ben Maliban²² vagy 2020-ban Északnyugat-Nigériában.²³ Az általuk képviselt ideológiai töltet ugyanis lényegében lezárhatatlanná teszi a küzdelmet: a legelők, kutak, erdők használatáról ugyanis lehet tárgyalásokat folytatni, de a szélsőséges iszlamisták által képviselt célokról nem. Ezt jól mutatja, hogy a szomáliai as-Sabáb vagy a nigériai Boko Haram által folytatott dzsihadista felkelések már évtizedek óta zajlanak, miközben több tízezer ember életét követelték és milliókat kényszerítettek lakóhelyük elhagyására. A velük szemben történő markáns fellépés ellenére mégsem sikerült véget vetni felkelésüknek.

Mindezen problémák kapcsán tehát azt látjuk, hogy a klímaváltozás *katalizátorként* működik: a szárazságok és az elsivatagosodás önmagukban ritkán okoznak fegyverek konfliktusokat, de felerősítik a fentebb bemutatott törésvonalakat, illetve olyan további stresszforrást jelentenek az eleve törékeny rendszerekre, amelyekkel azok nem tudnak megbirkózni. Jól mutatja ezt, hogy a kontinens legstabilabb és legprosperálóbb részén, a dél-afrikai régióban mindezek a tényezők nem okoznak háborúkat, mert a – földrész más térségeihez mérten – kiegyensúlyozottan működő politikai és gazdasági rendszer elejét veszi az eszkalációnak, és képes forrásokat átcsoportosítani a kritikus szektorokba. Ugyanezt látjuk jelenleg Európa esetében, ahol az egyes országok és maga az Európai Unió is éves szinten összességében euro-tízmilliárdokat fordít a klímaváltozás elleni küzdelemre. Afrika törékeny államaiban azonban erre nincsenek szabad kapacitások, és az összekapcsolódási hatások miatt elhúzódó – gyakran fegyveres – válságoknak vagyunk a tanúi.

Adaptációra fel?

Mindezek a tényezők összességében komoly és elhúzódó problémákkal kecsegtetnek. Bár a különféle becslésekkel óvatosan kell bánnunk, a klímaváltozással kapcsolatban – figyelembe véve a fentebb bemutatott összekapcsolódási hatásokat – több releváns anyag is tízmillió népeségmozgással számol.²⁴ Ennek kapcsán érdemes kiemelnünk, hogy 2019-ben csak a szubszaharai Afrikában 6,4 millió nemzetközi és több mint 17 millió belső menekültet (IDP) tartottak számon.²⁵ Bár ezen esetekben óvatosnak kell lennünk, hiszen lehetetlen szétszálazni, hogy például a Boko Haram felkelésének következtében elmenekült 3,4 millió embert milyen mértékben számoljuk a klímaváltozás okozta menekülthullámhoz, és mennyire tekintjük ezt egy ideológiai-politikai eseménynek,²⁶ a számok jól mutatják, hogy alapvetően nem távoli trendekről, hanem már most is zajló folyamatról van szó. Megint csak viszonyításként a 2020 őszi áradások miatt csak Szomáliában 200 000 ember volt kénytelen elmenekülni

²² Vecsey Mariann: De mi lett Malival? *Szakmai Szemle*, 3: (3) 2014, 206-213.

²³ Violence in Nigeria's North West: Rolling Back the Mayhem. International Crisis Group. Forrás: <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/nigeria/288-violence-nigerias-north-west-rolling-back-mayhem> (2021.01.25.)²³

²⁴ Strategic Trends Programme Global Strategic Trends – Out to 2045. UK Ministry of Defence. Forrás: https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/MinofDef_Global%20Strategic%20Trends%20-%202045.pdf (2021.01.25.)

²⁵ Global Trends. Forced Displacement in 2019. Forrás: <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf> (2021.01.25.)

²⁶ The Boko Haram insurgency has displaced nearly 2.4 million people in the Lake Chad Basin. Forrás: <https://www.unhcr.org/nigeria-emergency.html> (2021.01.25.)

lakóhelyéről,²⁷ vagy az Idai, majd néhány héttel később a Kenneth Ciklon 2,2 millió lakost tett földönfutóvá 2019 márciusában Mozambikban, Zimbabwében és Malawiban.²⁸

Ezeknek az embereknek jelentős része visszatér ugyan lakóhelyére, de felmerül a kérdés, miként tudnak felkészülni az újabb időjárási anomáliákra – vagyis, milyen mértékben tudnak adaptálódni az egyes közösségek a változó viszonyokhoz.

A korábbiakban utaltuk rá, hogy meglehetősen korlátozott források állnak az egyes afrikai szereplők rendelkezésére. Nem véletlen, hogy a különféle külső finanszírozású fejlesztési projektek – gondoljunk csak a nagy EU segélyekre, vagy a magyar Hungary Helps, illetve a Máltai Szeretetszolgálat vállalkozásaira²⁹ – arra töreksenek, hogy az adaptáció elősegítésével növeljék az adott térség megtartó- és ellenálló-képességét.

Ugyanakkor nem csak ez jelenti az egyetlen kihívást – sőt, talán nem is ez a fő kihívás. A legnagyobb probléma az, hogy a főleg mezőgazdaságból élő közösségek az esetek többségében idegenkednek az új technológiáktól és haszonnövényektől. Domonyai András, aki számos afrikai országban vezetett kísérleti farmokat, a szerzővel folytatott beszélgetésében beszámolt arról a tapasztalatáról, hogy hiába sikerült meghonosítania olyan kultúrnövényeket egyes térségekben, amelyek jobban megfeleltek a helyi klimatikus- és talajviszonyoknak, az afrikai közösségek idegenkedéssel fogadták újításait. Így hiába ígért jóval magasabb és kiszámíthatóbb termést például egy cukkini- vagy paradicsomfajta, a helyiek kitartottak a kukorica mellett, amely gyakran be sem ért.³⁰

Ennél is riasztóbb tapasztalata volt a szerzőnek, amikor azt látta, hogy a felvilágosító kampányok ellenére a klímaváltozás jelenségét nagyon sok afrikai közösség továbbra is kizárólag az isteni gondviselés jutalmának vagy büntetésének tekinti.³¹ Így bár arról konszenzus uralkodott a megkérdezettek között, hogy komoly problémák vannak az időjárással, a legtöbben azt a Jóisten büntetésének tudták be. Ezzel a megközelítéssel az a legnagyobb probléma, hogy fatalizmust szül: ha az időjárást, illetve az aszályokat, áradásokat kizárólag a Jóisten kénye-kedve határozza meg, ráadásul ezeket jutalmazásul vagy büntetésként használja, fölösleges az adaptációs technológiák és újítások bevezetése: sokkal fontosabb, hogy jó muszlimok vagy keresztények legyünk. Ami ugyan valóban nagyon fontos dolog, de önmagában nem készít fel a klímaváltozás hatásainak mérséklésére.³²

A szemléletváltás szerencsére tette érhető a kontinensen: az egyetemista közösségekben készített felmérések mind azt mutatják, hogy itt már nem kell hosszasan magyarázni, milyen tényezők járulnak hozzá a globális felmelegedéshez, és hogy ez milyen problémákat szül. A vidéki kisfarmereknek azonban – akik az afrikai élelmiszerellátás 80 %-át termelik meg – gyakran még komoly mentális ugrást kell megtenniük ahhoz, hogy nyitottak legyenek a sikeres adaptációs technológiákra egy folyton változó, felgyorsult világban.³³

²⁷ Somalia – Over 200,000 Displaced by Floods. Forrás: <http://floodlist.com/afrika/somalia-floods-may-2020> (2021.01.25.)

²⁸ One year on, people displaced by Cyclone Idai struggle to rebuild. Forrás: <https://www.unhcr.org/news/stories/2020/3/5e6a-6e50b/year-people-displaced-cyclone-idai-struggle-rebuild.html> (2021.01.25.)

²⁹ Üldözöttek számára nyújt humanitárius támogatást a Hungary Helps Program Etiópiában. Forrás: <https://2015-2019.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/az-uldozott-keresztenyek-megsegiteseert-es-a-hungary-helps-program-megvalositasaert-felelos-allamtitkar/hirek/uldozottek-szamara-nyujt-humanitarius-tamogatast-a-hungary-helps-program-etiopiaban> (2021.02.09.); Együttműködés a magyar afrikánisztikáért - A Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a Pécsi Tudományegyetem összefogása. Forrás: <https://maltai.hu/cikk/hir/3260> (2021.02.09.)

³⁰ Interjú Domonyai Andrással, Mombasa, 2019. január.

³¹ Interjúk Etiópiában, Kenyában és Líbiában, 2019. január-május.

³² Az esetleges félreértések elkerülése végett itt a szerző fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy maga is gyakorló, hívő keresztény, tehát szó sincs a hit erejének lebecsüléséről. Ugyanakkor szerinte ezen esetekben fontos követni az általa hallott egyik plébános meglátását, mi szerint „ahol a Szentlélek dolgozik, ott az embernek is izzadnia kell.”

³³ Beyond Borders – Our changing climate – its role in conflict and displacement. *Environmental Justice Foundation*. 2017. Forrás: <https://ejfoundation.org/resources/downloads/BeyondBorders-2.pdf> (2021.01.25.) 22.o.

Illegális migráció és dzsihádisták

Európa nem hagyhatja figyelmen kívül Afrika belső folyamatait. A két kontinens története, gazdasága és biztonsága számos pontos fonódott össze az elmúlt évezredek alatt, legyen szó pozitív vagy negatív dolgokról. A globális verseny ellenére az EU összesített kereskedelme Afrikával még mindig duplája a hasonló, második helyen álló Kína mutatóinak és ötszöröse az amerikaiaknak. Ami a tőkebefektetéseket illeti, az Unió értéke itt is ötszöröse mindkét nagy vetélytársénak.³⁴ Ugyanakkor az is látszik, hogy az afrikai földrészen túlnyúló biztonsági problémák is elsősorban Európát, illetve a Közel-Keletet érintik. Így a normatív humanitárius megfontolások mellett az öreg kontinens saját jól felfogott érdeke is egyben, hogy segítse Afrika fejlődését és stabilitását.

Európa számára az afrikai klímaváltozáshoz köthető kihívások – legyen szó objektív, szubjektív vagy összekapcsolódási tényezőkről – alapvetően két területen jelentkeznek látványosan: ezek az illegális migráció és a dzsihádisták csoportok felemelkedése.

Mint láthattuk, nagyon óvatosnak kell lennünk, amikor a klímaváltozás és a menekültek viszonyáról beszélünk, mert ez általában egy komplex hatásmechanizmuson keresztül mutatkozik meg, ahol az egyes tényezők (demográfiai nyomás, etnikai konfliktusok, elsivatagosodás) szétszálazása lényegében lehetetlen: maga a szerző ezért sem tartja szerencsésnek a „klímame menekült” kifejezést. Ráadásul azon esetekben, ahol egyértelmű a kapcsolat a menekülés ténye és az időjárási anomália között (mint például a kelet-afrikai ciklonok esetében), ott az látszik, hogy a lakosok döntő többsége rövid időn belül visszatér lakóhelyére. Mégis, a klímaváltozás által súlyosbított konfliktusok komoly menekülthullámokat generálnak, amelyek az illegális migráció formájában Európát is eléri.

Fontos azonban rámutatnunk, hogy az Afrikából Európába irányuló illegális bevándorlók jelentős része jogi értelemben véve nem menekült, hanem – napjainkban gyakran használt fordulattal – „gazdasági migráns”. 2016-ban az IOM több mint 8 000 migráns bevonásával készített tanulmányt Líbiában, és ebben kiderült, hogy a válaszadók 88 %-a gazdasági okokból hagyta el hazáját, 77 %-uk pedig munkanélküli volt az indulás előtt.³⁵ Mindez jelentősen árnyalja azt a képet, mi szerint az Európa felé igyekvők többsége háborús menekült lenne. Ugyanakkor éppen itt mutatkoznak meg a klímaváltozás hatásai, hiszen nagyon sokan azért indulnak útnak, mert az elsivatagosodás tönkreteszi földjeiket vagy a felmelegedő óceán egyre kevésbé ad lehetőséget a bőséges halfogásra.³⁶ És itt kanyarodunk vissza az előző fejezetben bemutatott problémához, az adaptáció kérdéséhez: sokan inkább dollárezreket kifizetve nekivágnak a veszélyes és kiszámíthatatlan végkimenetelű utazásnak, ahelyett, hogy otthon kezdenének új tevékenységbe. Ebben nagy szerepet játszik az embercsempész-hálózatok által profeszionálisan működtetett félretájékoztató csakúgy, mint az egyes régiókra jellemző migrációs kultúra, amely elvárja a fiataloktól, hogy külföldi munkával bizonyítsák rátermettségüket.³⁷

³⁴ EU unveils Africa strategy to counter China, US interest. Forrás: https://hiiraan.com/news4/2020/Mar/167388/eu_unveils_africa_strategy_to_counter_china_us_interest.aspx?utm_source=hiiraan&utm_medium=SomaliNewsUpdateFront (2021.01.25.)

³⁵ Libya 2016 migration profiles & trends. Forrás: https://migration.iom.int/docs/DTMLibya2016_Migration_Profiles&Trends.pdf (2021.01.25.) 5. oldal

³⁶ Insight: Senegal, fishing and agric – battling climate change woes. Forrás: <https://newafricanmagazine.com/19844/> (2021.01.25.)

³⁷ Interjúk az etiópai Makaléban, 2018. szeptember.

Kulcskérdés lesz tehát a jövőben, hogy a külső innováció és tőke képes lesz-e alternatívát mutatni a fiatal afrikai generációnak – és hogy az él-e ezzel a lehetőséggel. Mint korábban már említettük, ezen a területen komoly erőfeszítések történtek az elmúlt években, évtizedekben, legyen szó akár a nemzetközi szervezetekről, akár az egyes államokról – beleértve hazánkat is (multilaterális segélyezés, Hungary Helps program, különféle ösztöndíjak). Egyértelmű, hogy ezt az irányvonalat tovább kell folytatni–erősíteni.

Ami a dzsihadista csoportokat illeti, ezek működése egyelőre közvetlenül alig érinti Európát: bár ismerünk olyan példákat, hogy afrikai terrorszervezetek Európába juttattak el merénylőket,³⁸ ezen szervezetek elsődleges működési területe a fekete kontinens. Ugyanakkor – visszautalva az európai érdekeltségekre – az elmúlt évek támadásai jól mutatták, hogy az uniós állampolgárok előkelő helyen szerepelnek a dzsihadisták célpontjai között, ami komoly fenyegetést jelent az Afrikában élő mintegy egymillió³⁹ európai állampolgár számára. Vagyis ha a klímaváltozás hozzájárul a jelenlegi konfliktusok eskalációjához, az fokozott fenyegetést jelent majd az Afrikában élő európai közösségekre is.

Befejezés

Figyelembe véve a fentebb elmondott folyamatokat, tényezőket, összességében nem sok okunk van az optimizmusra. Az afrikai kontinens strukturális kihívásait (demográfiai robbanás, törekeny államok, etnikai ellentétek, dzsihadista ideológia térnyerése) a klímaváltozás tovább fokozza, és az összekapcsolódási hatásoknak köszönhetően ezek robbanékony eleggyé állnak össze. A folyamat már most is jól detektálható a földrészén, és az egyértelműen pozitív trendek (egyes államok megerősödése, gazdasági fejlődés) ellenére bizonyos térségekben (Száhel, Kelet-Afrika, Kongói-medence) nem látszik, hogy belátható időn belül érdemben javulna a helyzet. Ráadásul hiába állnak rendelkezésre olcsó technológiák, az adaptáció csak a tankönyvekben leírva tűnik egyszerűnek: annak elérése, hogy ebben a helyi lakosság is partner legyen, gyakran komoly kihívás. Bár a kontinens átalakulása rohamtempóban történik, az új mentalitás elsajátításához legalábbis egy új generációnak kell felnőnie, ami történeti léptékben ugyan elhanyagolható, de a politikai-biztonsági dimenzió kapcsán beláthatatlanul hosszú időtartam.

Mindezt azért különösen fontos szem előtt tartanunk, mert a fekete kontinensen folyamatosan nő az elvándorlás mértéke, azon belül pedig annak a csoportnak az arány, akik már nem Afrikán belül, hanem azon kívül keresik a boldogulást (jelenleg 53 %-47 % az arány). Közülük pedig a többség egyértelműen Európa felé igyekszik.⁴⁰ Az EU-nak és a tagállamoknak tehát fel kell készülniük arra, hogy továbbra is számoljanak az Afrika felől érkező illegális migrációval is, és gondoskodjanak határaik védelméről. Közben pedig – bármilyen keservesnek tűnik is olykor ez a folyamat – folytatni kell azokat az erőfeszítéseket, amelyek mérsékelni igyekeznek a klímaváltozás és más anomáliák hatását a kontinensen, növelve az afrikai államok megtartó- és ellenállóképességét.

³⁸ Somali man arrested in Italy after comments about attacking Vatican: police. Forrás: <https://www.reuters.com/article/us-italy-security-churches-idUSKBN1OG2AQ> (2021.01.25.)

³⁹ World Migration Report 2020. IOM Forrás: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (2021.01.25.) 55.o.

⁴⁰ World Migration Report 2020, 54.o.

MARSAI VIKTOR

Dr. Marsai Viktor 2008-ban diplomázott az ELTE BTK történelem-esztétika szakpárján, majd 2010-en másoddiplomát szerzett a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen biztonság- és védelempolitikából. 2008-tól kezdve az ELTE Történettudományi Doktori Iskolájának ösztöndíjasa, a somáliai államépítéssel foglalkozó disszertációját 2014 tavaszán védte meg. 2010-2011 között a Honvédelmi Minisztérium munkatársa. 2012-től a Nemzeti Közszoigalati Egyetem főállású munkatársa először tanársegédként, majd 2016-tól egyetemi adjunktusként. 2014-től óraadóként tevékenykedik a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. 2017 márciusától a kutató az NKE-n működő Afrika a globalizált világban Ludovika Kutatócsoport vezetője. 2017 tavaszán Marsai elnyerte az MTA Bolyai János Kutatási ösztöndíját. 2017 szeptemberétől a Migrációkutató Intézet részmunkaidős munkatársa, 2019 októberétől kutatási igazgatója.

Marsai Viktor fő kutatási területe az afrikai migrációs folyamatok vizsgálata, illetve a migráció biztonságpolitikai vonatkozásai

GREEN
POLICY CENTER

✉ info@greenpolicycenter.com

www.GREENPOLICYCENTER.COM